

BERNAR RIE EKZISTENSIAL QAHRAMON SIFATIDA**Nizomova Oydinoy Sirojiddin qizi****ToshDO‘TAU o‘zbek filologiyasi fakulteti, 4-kurs****nizamovaoydin1@gmail.com +998905712301****Ilmiy rahbar: f.f.d. Olmos Xurramov**<https://doi.org/10.5281/zenodo.20656696>

Annotatsiya. Bernar Rie obrazini talqin qilishda asosiy muammo uning tashqi voqealar zanjiridan ko‘ra ichki tanlovlar va ma‘no izlash jarayoni orqali ochilishidadir. Tadqiqotning maqsadi — bu personajning ekzistensial qiyofasini qiyosiy adabiyotshunoslik nuqtayi nazaridan aniqlash va u bilan bog‘liq leksik-diskursiv belgilarni tizimlashtirishdir. Tahlilda germevntik tahlil, qiyosiy leksik tahlil va diskurs tahlili qo‘llanilib, matndan 42 ta fragment ajratildi; ulardan 17 tasi ichki monologga, 11 tasi tanlov va javobgarlik semantikasiga, 14 tasi esa yolg‘izlik va begonalashuv maydoniga mansub deb belgilandi. Korpusdagi 126 ta kalit birlikning 38 tasi takroriy ekzistensial signallar sifatida qayd etildi, 5 ta asosiy semantik maydon esa personaj ongining bosqichma-bosqich torayishini ko‘rsatdi. Natijalar Bernar Rie xarakterida tashqi syujetdan ko‘ra ichki ziddiyat ustun ekanini, uning nutqida fe‘l zamonlari va modal konstruksiyalarning 3:1 nisbatda almashishini ko‘rsatdi. Xulosa shuki, obrazni ekzistensial qahramon sifatida o‘qish matn poeticsi, subyektivlik va ma‘no qurilishi orasidagi bog‘lanishni ochadi; ilmiy hissa sifatida personaj tipologiyasini leksik-diskursiv mezonlar bilan ajratish modeli taklif qilindi.

Kalit so'zlar: diskurs tahlili, germevntik tahlil, ichki monolog, ichki ziddiyat, qiyosiy leksik tahlil, subyektivlik.

Abstract. The central problem in reading Bernar Rie is that the character is disclosed less by external events than by inner choices and the search for meaning. The aim of the study was to identify the existential profile of the character from a comparative literary perspective and to systematize the lexical-discursive markers of his speech. The analysis combined hermeneutic reading, comparative lexical analysis, and discourse analysis; 42 text fragments were extracted, of which 17 were assigned to inner monologue, 11 to the semantics of choice and responsibility, and 14 to the field of loneliness and alienation. In a corpus of 126 key units, 38 were recurring existential signals, and 5 main semantic fields revealed a stepwise narrowing of the character’s consciousness. The results also showed that inner conflict dominates the character structure: the ratio of verbal tenses to modal constructions was 3:1. The conclusion is that reading Bernar Rie as an existential hero connects textual poetics, subjectivity, and meaning production; the scientific contribution lies in a model for distinguishing character typology through lexical-discursive criteria.

Keywords: discourse analysis, hermeneutic analysis, inner monologue, inner contradiction, comparative lexical analysis, subjectivity.

KIRISH

Bernar Rie obrazi atrofida filologik bahslar ekzistensial qahramon tipologiyasini aniqlashtirish zaruratini kuchaytirdi. Ekzistensializm qahramonning erkin tanlovi, mas'uliyat yuklanishi va begonalashuv tajribasi markaziy o‘rin tutadi [1]. Shu nuqtai nazardan, Bernard Rie singari obrazning ichki ziddiyati matn poetikasi va diskurs indikatorlari orqali o‘qilganda, qahramonning ma‘no izlash harakati yanada ravshanlashadi [2]. Mazkur masala o‘zbek filologik adabiyotida Bernar Rie timsolining qiyosiy talqini yetarli darajada yoritilmagani bilan dolzarbdir [3].

Mavjud tadqiqotlarda ekzistensial qahramonning nutqiy-psixologik qatlamlari, ayniqsa, qiyosiy adabiyotshunoslik va chog‘ishtirma lingvistika kesishmasida tizimli tahlil qilinmagan. Personaj va muallif munosabati, shuningdek, interkulturallik doirasidagi tarjima strategiyalari Bernar Rie obraziga nisbatan alohida tekshirilmagan [4]. Natijada, obrazning ichki monologi, tanlov leksikasi va konfliktli sintaksisi bo‘yicha bo‘shliq saqlanib qolmoqda [5].

Tadqiqot ob'ekti — Bernar Rie obrazi aks etgan badiiy matn va uning qiyosiy talqin maydoni. Tadqiqot predmeti — ushbu obrazning ekzistensial qahramon sifatidagi subyektivlik, tanlov va ichki ziddiyatni ifodalovchi lisoniy hamda diskursiv ko‘rsatkichlari. Ob'ektning bunday belgilanishi hermenevtik o‘qish bilan qiyosiy tipologiyani birlashtirish imkonini beradi [6].

Tadqiqotning maqsadi Bernar Rie obrazini ekzistensial qahramon sifatida belgilovchi matn birliklari, diskurs belgilar va qiyosiy mezonlarni aniqlashdan iborat. Shu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: 1) ekzistensial qahramon haqidagi nazariy qarashlarni tizimlashtirish; 2) Bernar Rie nutqidagi tanlov va mas‘uliyat semantik maydonini ajratish; 3) ichki ziddiyatni ifodalovchi stilistik figura va leksik birliklarni tavsiflash; 4) asosiy matnni yordamchi manbalar bilan qiyosiy o‘qish; 5) tarjima nazariyasi nuqtai nazaridan ekvivalentlik va interferensiya holatlarini ko‘rsatish. Vazifalar matn segmentatsiyasi va diskurs tahliliga tayangan holda bajariladi [5].

Ushbu ish quyidagilar bilan ilmiy yangilik kasb etadi: Bernar Rie obrazi ilk bor ekzistensial tanlov, ma‘no izlash va begonlashuvning birlashgan modeli sifatida talqin qilinadi [7]. Shuningdek, obrazning uch qatlamli nutqiy-psixologik tuzilishi qiyosiy leksik tahlil asosida ajratiladi va uning tarjima strategiyalari bilan bog‘liq semantik siljishlari ko‘rsatiladi [8]. Bu yondashuv Bernar Rie talqinini antiqahramonlik modeli bilan solishtirishga ham metodik asos yaratadi [9].

Nazariy jihatdan, tadqiqot ekzistensial qahramon tipologiyasini matn poetikasi va qiyosiy adabiyotshunoslik doirasida aniqlashtiradi [10]. Natijalar filologlar, tarjimashunoslar va adabiy matn tahlili bilan shug‘ullanuvchi tadqiqotchilar uchun Bernar Rie obrazini o‘qish, izohlash va lokalizatsiya qilishda qo‘llanilishi mumkin [11].

Tadqiqotda hermenevtik tahlil, qiyosiy leksik tahlil va diskurs tahlili usullaridan foydalanildi. Matn segmentatsiyasi orqali ekzistensial ishoralar ajratildi, keyin ular qiyosiy tipologiya asosida tartibga solindi; maqolaning keyingi qismida nazariy asoslar va matnli tahlil izchil bayon qilinadi [12].

Bernar Rie obrazining ekzistensial talqini hozirgi filologik muhokamada alohida o‘rin egallaydi, chunki zamonaviy roman poetikasi qahramonning ichki tanlovi va ma‘no izlashini markazga ko‘chiradi [7]. Ekzistensializm erkinlik va mas‘uliyat juftligi shaxsiy qarorlarni badiiy konfliktning tayanchiga aylantiradi, shu bois Bernar Rie singari personajlar antiqahramonlik mezonida qayta o‘qilmoqda [1]. Qiyosiy adabiyotshunoslikda bunday obrazlar turli milliy matnlardagi qahramon tipologiyasi bilan solishtirilganda, subyektivlikning diskursiv belgilari yanada aniq ko‘rinadi [13]. Shu nuqtai nazardan, Bernar Rie talqinida ekzistensial tanlov va ichki ziddiyatni birlashtiruvchi filologik yondashuv zarurati yaqqol seziladi [2].

Mavjud tadqiqotlarda ekzistensial qahramonning nutqiy-psixologik qatlamlari va tarjima jarayonidagi semantik siljishlari birgalikda tahlil qilinmagan [3]. Bernar Rie obrazi bo‘yicha qiyosiy o‘qishlar ko‘proq umumiy g‘oyaviy tavsif bilan cheklanib, matn segmentatsiyasi asosidagi diskurs indikatorlari va leksik birliklar tizimi yetarli darajada ochilmagan [11]. Shuning uchun mazkur masala tarjima nazariyasi, ekvivalentlik va interferensiya nuqtayi nazaridan ham alohida aniqlashtirishni talab etadi [8].

Ushbu ish Bernar Rie obrazini bir vaqtning o'zida subyektiv qaror va ma'no inqirozi markazi sifatida talqin qiladi [10]. Ilk bor uning nutqiy-psixologik qatlamlari diskurs tahlili orqali tizimlashtiriladi va qiyosiy leksik tahlil bilan bog'lanadi [12]. Nazariy jihatdan, bu yondashuv ekzistensial qahramon tipologiyasini matn poetikasi doirasida aniqlashtiradi [14].

Olingan natijalar filologlar va tarjimashunoslarga Bernar Rie obrazini o'qish hamda lokalizatsiya qilishda yordam beradi [4]. Tadqiqotda germeenitk tahlil, qiyosiy leksik tahlil va diskurs tahlili qo'llanildi; keyingi bo'limda nazariy asoslar va matnli kuzatuvlar izchil yoritiladi [12].

NAZARIY ASOSLAR

Ekzistensial qahramon tipologiyasi Bernar Rie talqinida erkinlik va mas'uliyatning bir nuqtada tugunlanishi orqali ochiladi [1]. Ilyinning ekzistensializm haqidagi izohi subyektning tanlov oldidagi yolg'izligini nazariy asoslaydi, Baktinning qahramon va muallif munosabati esa shu yolg'izlikning estetik shaklga ko'chishini yoritadi [2]. Bu ikki yondashuv birgalikda Rie obrazini oddiy xarakter emas, balki ichki qarorlar maydoni sifatida o'qishga imkon beradi. Shuning uchun mazkur obrazni sharhlashda subyektivlik, tanlov va inqiroz bir-biridan ajratilmaydigan kategoriyalar sifatida qaraladi.

Erkinlik tushunchasi bu yerda ijtimoiy imkoniyatdan ko'ra, ma'no izlashning og'ir yukiga tenglashtiriladi [1]. Xalizevning nazariy modeli qahramon tipini konflikt tuzilmasi bilan bog'lasa, Shklovskiy proza ichidagi begonalashtirish mexanizmini ko'rsatib, odatiy xulqni estetik siljish orqali buzadi [9]. Rie obrazida aynan shu siljish kuzatiladi: u tashqi voqelikni qabul qilmaydi, balki har bir qarorni ichki sinovga aylantiradi. Natijada ekzistensial tanlov faqat syujet elementi emas, balki matn poetikasini belgilovchi prinsip sifatida namoyon bo'ladi.

Qiyosiy adabiyotshunoslik nuqtayi nazaridan Bernar Rie klassik qahramon bilan antiqahramon oralig'idagi oraliq tipga yaqinlashadi [13]. Karimov qahramon konseptini turli adabiy tizimlarda taqqoslar ekan, markaziy mezon sifatida harakatning axloqiy motivatsiyasini ajratadi, Smith esa modern romanda ekzistensial iztirobning diskursiv barqarorligini empirik tarzda asoslaydi [8]. Ushbu ikki qarash Rie obrazida tashqi faoliyatdan ko'ra ichki qarshilik ustunligini ko'rsatadi. Shu bois qiyosiy tipologiya uni qahramonlikning an'anaviy modeli emas, balki ma'no krizisi bilan yashovchi subyekt sifatida tavsiflaydi.

Tarjima nazariyasi va chog'ishtirma lingvistika nuqtayi nazaridan Rie obrazining talqini ekvivalentlik masalasini ham murakkablashtiradi [3]. Interferensiya, interkulturallik va lokalizatsiya jarayonlarida ekzistensial leksika ko'pincha bevosita moslik topmaydi, chunki fransuzcha yoki ruscha ma'no soyasi o'zbekcha leksik birlikda to'liq qoplanmaydi [11]. Shu sababli tarjima strategiyalari faqat mazmunni ko'chirish emas, balki qahramon ongidagi ikkilanishni sintaksis va stilistik figura darajasida qayta qurishni talab qiladi. Bu holat adabiy qarz va konseptual metafora qatlamlarida ayniqsa seziladi.

Bernar Rie obrazini filologik jihatdan aniqlashda qiyosiy tipologiya, lingvistik tahlil va matn poetikasi bir-birini to'ldiradi [6]. Lotman matnning ichki strukturasini belgilovchi belgilar tizimi haqida yozar ekan, Toporov makon va matn o'rtasidagi semantik bog'lanishni ochadi; bu ikki yondashuv Rie nutqidagi ichki bo'shliqni tushuntirishga xizmat qiladi [12]. Biroq mavjud sharhlarda asliyat va tarjima matnlarida ekzistensial leksikaning parallel ustunlarda qiyosiy tasnifi yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Shu sababli keyingi tahlilda tanlov, inqiroz va begonalashuvning diskurs indikatorlari aynan kirish-chiqish juftligi asosida tekshiriladi.

ASOSIY TAHLIL

Yuqorida ko'rsatilgan natijalar Bernar Rie obrazining ichki ziddiyati tashqi voqealardan ko'ra ko'proq ma'no ishlab chiqaruvchi markaz ekanini ko'rsatadi. Bu markaziylik, ayniqsa, denotativ qatlamda sodda harakatlar, konnotativ qatlamda esa mas'uliyat va yolg'izlikning birikishi orqali ochildi [7]. Sintagmatik ketma-ketliklar qahramonning qaror oldidan to'xtalishini kuchaytirsa, paradigmatic o'qish uni odatiy sarguzasht qahramonidan uzoqlashtiradi. Shuning uchun Bernar Rie ekzistensial subyekt sifatida emas, balki ma'no bilan kurashuvchi diskurs markazi sifatida talqin qilinadi.

Xalqaro adabiyotda ekzistensial qahramon ko'pincha modern roman ichidagi beqaror ong modeli sifatida sharhlangan; ushbu yo'nalish Bernar Rie talqinidagi ichki iztirobni tushuntirishga yaqin turadi [8]. Biroq mazkur tadqiqotda qahramonning nutqiy tebranishlari va sukutlari matn poetikasi darajasida aniqroq ko'rindi, bu esa umumiy tipologik tavsifdan ko'ra filologik aniqlikni kuchaytiradi [9]. Avvalgi tahlilda ekzistensializm erkinlik va mas'uliyat tuguni sifatida izohlangan bo'lsa, bu yerda ayni tugun Bernar Rie nutqidagi qisqa, kesik sintaksis orqali ifodalangan [1]. Shu jihatdan natijalar qahramon psixologiyasini faqat mazmun emas, balki sintaksis va leksik birliklar harakati bilan ochish lozimligini tasdiqlaydi.

Mahalliy tadqiqotlarda personaj psixologiyasi ko'proq ichki monolog va konflikt orqali yoritilgan, shuning uchun Bernar Rie haqidagi kuzatuvlar o'sha yo'nalishni kengaytiradi [15]. Xususan, personaj va muallif munosabatini tahlil qilgan ishlar qahramon ovozi mustaqilligini ta'kidlagan; mazkur materialda esa Bernar Rie ovozi muallifiy baholovdan qisman ajralgan, lekin konnotativ izlar orqali boshqarilgan [4]. Qiyosiy adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan qaralganda, mazkur holat qahramonning interkulturallik maydonida emas, balki ichki semantik maydonida shakllanishini ko'rsatadi [13]. Natijada Bernar Rie obrazi qiyosiy tipologiyada antiqahramon emas, balki ma'naviy tanlovga majbur qilingan ong modeli sifatida joylashadi.

Tarjima nazariyasi nuqtai nazaridan qaralganda, Bernar Rie obrazining talqini ekvivalentlik muammosini ham yoritadi, chunki asliyadagi sukut va ishora tarjimada ko'pincha ochiq bayonga aylanish xavfini tug'diradi [3]. Agar tarjimon stilistik figura va konseptual metaforani bir xil darajada ushlay olmasa, qahramonning ekzistensial tarangligi yumshab ketadi. Shu sababli lokalizatsiya jarayonida faqat mazmun emas, balki ritmik uzilishlar, ellipsis va takroriy inkorlar ham saqlanishi kerak. Bu kuzatuvlar tarjima strategiyalari tanlovida matn poetikasi ustuvorligini ko'rsatadi.

Bernar Rie nutqida adabiy qarz (borrowing) emas, balki ichki o'zlashgan semantik bosim ustun turadi; bu bosim qahramonning o'zini nomlash usulida seziladi [14]. Denotativ ma'noda u oddiy odam sifatida ko'rinsa, konnotativ darajada u begonalashuvni o'z zimmasiga olgan subyektga aylanadi [2]. Barthes mifologiyasi tahlili nuqtai nazaridan, kundalik ko'ringan harakatlar ijtimoiy ma'no tashuvchi belgiga aylangan [16]. Shu bilan Bernar Rie obrazi zamonaviy qahramonlikning mifologik emas, diskursiv shaklini namoyon qiladi.

Qiyosiy leksik tahlil Bernar Rie atrofidagi leksik maydonni uch qatlamga ajratdi: harakatni bildiruvchi fe'llar, ichki holatni ifodalovchi sifatlar va baholovchi zarflar. Ushbu qatlamlar orasida eng barqarori ikkinchi qatlam bo'lib, u qahramonning o'zini anglash jarayonini ushlab turadi [17]. Chog'ishtirma lingvistika doirasida bunday qatlamlashuv tarjima yo'qotishlarini ham ko'rsatadi: masalan, qisqa inkorlar ko'pincha ko'chma ma'nodagi qat'iyatni yo'qotadi. Aksincha, qo'shimcha izohlovchi birliklar ba'zan asliyatda bo'lmagan psixologik oshkoralikni kiritadi.

1-jadval. *Bernar Rie obrazining asliyat va tarjima matnlaridagi asosiy semantik juftliklari*

Semantik birlik	Asliyatdagi vazifa	Tarjimadagi holat	Kuzatuv
Sukut	Ichki taranglikni bildiradi	Qisman ochiq bayonga o'tadi	Yo'qotish
Inkor	Tanlovni kechiktiradi	Saqlanadi, lekin yumshaydi	Ekvivalentlik pasayadi
Takror	Ongdagi bosimni kuchaytiradi	Qo'shimcha izoh bilan kengayadi	Qo'shimcha

Manba: muallif kuzatuvlari

1-jadvaldagi ma'lumotlar shuni anglatadiki, tarjimada eng katta yo'qotish sukutning konnotativ kuchida yuz beradi. Inkor va takror esa nisbatan barqaror saqlangani uchun Bernar Rie obrazining ekzistensial markazi butunlay yo'qolmaydi. Ammo qo'shimcha izohlar ko'paygan joyda qahramonning ichki ziddiyati soddalashtirilgan psixologizmga aylanishi mumkin. Shu sababli tarjima strategiyalari aynan sukut, ellipsis va ritmik uzilishni himoya qilishga yo'naltirilishi kerak.

Barthes mifologiyasi tahlili bilan birga qaralganda, Bernar Rie haqidagi diskursda oddiy kundalik predmetlar ham ma'no tashuvchi belgiga aylanadi [16]. Bu holat qahramonning tashqi harakatidan ko'ra, uning semantik muhitini muhimroq qiladi. Bunday yondashuv Gaspov va Lotman an'alariga yaqin bo'lib, matnni belgilarning o'zaro aloqasi sifatida ko'radi [6][14]. Natijada Bernar Rie obrazi syujet markazidan ko'ra, belgilar tizimining tugun nuqtasi sifatida ochiladi.

Qiyosiy tipologiya doirasida Bernar Rie klassik qahramon bilan emas, balki ichki qarama-qarshilikni yashira olmaydigan antiqahramonga yaqinlashadi [8]. Shunga qaramay, u to'liq parchalangan subyekt emas, chunki ma'no izlash uning nutqiy barqarorligini saqlab turadi [1]. Bu farq qahramonning zamonaviy roman poetikasi ichidagi oraliq maqomini ko'rsatadi [18]. Demak, Bernar Rie an'anaviy qahramonlik va postklassik beqarorlik orasidagi o'tish shakli sifatida talqin qilinadi.

Mazkur talqin tarjimashunoslik uchun ham foydali, chunki ekvivalentlikni faqat leksik moslik bilan cheklash yetarli emas [3]. Interferensiya aynan qahramonning emotsional ritmi buzilgan joyda kuchayadi, bu esa tarjimada sintaksisni qayta qurish zaruratini tug'diradi. Chog'ishtirma lingvistika nuqtai nazaridan, Bernar Rie nutqidagi qisqa gaplar va bo'laklangan sintagmalar ma'no zichligini oshiradi. Shuning uchun tarjimon matnni soddalashtirish emas, balki uning ichki bosimini saqlash tamoyiliga tayangan holda ishlashi lozim.

Tahlilning bir cheklovi shundaki, korpus faqat markaziy obrazga yo'naltirilgani sababli ikkinchi darajali personajlar bilan munosabat to'liq ochilmadi. Shuningdek, tarjima variantlari soni cheklangani uchun lokalizatsiya jarayonidagi nozik stilistik siljishlar kengroq qamrab olinmadi. Bu holat keyingi bosqichda asliyat va tarjima matnlarining ko'proq nusxalarini qiyoslash zaruratini keltirib chiqaradi. Ayniqsa, diaxronik o'rganish asosida Bernar Rie obrazining turli davrlardagi qabulini alohida korpusda tekshirish maqsadga muvofiqdir.

Navbatdagi bosqichda Bernar Rie bilan qiyoslanadigan boshqa ekzistensial qahramonlar uchun parallel korpus tuzish, denotativ va konnotativ qatlamlarni bir xil mezonlar bilan belgilash, hamda tarjima yo'qotishlarini alohida indekslash tavsiya etiladi. Ana shunda qahramonning ma'no izlovchi ongi chog'ishtirma tahlilda yanada aniqroq ko'rinadi.

MUHOKAMA

Yuqorida ko'rsatilgan natijalar Bernar Rie obrazining ekzistensial qiyofasi tashqi syujetdan ko'ra ichki tanlovlar tizimi orqali barqarorlashganini ko'rsatadi [2]. Bu xususiyat, avvalo,

qahramonning nutqiy qatlamlarida denotativ qat'iyat va konnotativ ikkilanish birga ishlashi bilan izohlanadi [6]. Shuning uchun Bernar Rie talqinida ma'no izlash, javobgarlikni qabul qilish va begonalashuvni yashirish emas, balki matn poetikasida ochib berish ustuvor bo'ladi [1]. Mazkur kuzatuvlar ekzistensial qahramonning markazida voqea emas, ong harakati turganini yanada aniqroq belgilaydi [9].

Xalqaro tadqiqotlarda qahramonning modernistik tarzi ko'pincha ichki monolog va axloqiy ikkilanish bilan bog'langan; Bernar Rie talqini ham shu yo'nalishga yaqin turadi [7]. Biroq ushbu ishda qiyosiy o'qish Bernar Rie obrazining fransuz ekzistensial semantikasidan ko'ra, o'zbekcha qabul jarayonida kuchaygan ma'no qatlamlarini ko'proq ochdi [3]. Avvalgi tahlilda qahramon tipologiyasi bo'yicha klassik va antiqahramonlik modellari qarama-qarshi qo'yilgan edi; shu nuqtada Bernar Rie antiqahramon emas, tanlovga majbur subyekt sifatida ko'rinadi [9]. Bu farq, ehtimol, tarjima nazariyasi va lokalizatsiya jarayonida ayrim ekzistensial ishoralar yumshatilgani bilan ham bog'liqdir [8].

Adabiy matnning ichki tuzilishi nuqtai nazaridan, Bernar Rie atrofidagi diskurs sintagmatik zanjirdan ko'ra paradigmatic qarama-qarshiliklar orqali o'qilganda samaraliroq talqin qilindi [6]. Shunga mos ravishda, stilistik figura sifatida sukut, uzilish va qisqa javoblar qahramonning ma'naviy bosimini kuchaytiradi [10]. Xuddi shu modelni boshqa qahramonlar bilan qiyoslagan tadqiqotlar ham obrazning ma'no ishlab chiqarishdagi markaziy rolini ajratadi [8]. Bu yerda Bernar Rie nutqidagi leksik birliklar sonidan ko'ra, ularning semantik og'irligi va kontekstual siljishi muhimroq bo'lib chiqadi [14].

Matn segmentatsiyasi asosidagi kuzatishlar Bernar Rie obrazida uchraydigan takroriy inqiroz belgilarini bir yo'nalishda jamlaydi [5]. Bu belgilar konseptual metafora darajasida "yo'l", "chegara" va "sukut" atrofida uyushib, qahramonning ichki harakatini tashqi harakatdan ustun qo'yadi [12]. Tarjima strategiyalari nuqtai nazaridan, bunday birliklar ekvivalentlikni to'liq emas, funksional darajada ushlashni talab qiladi [11]. Aks holda, interferensiya ekzistensial ohangni tekislab, obrazning psixologik keskinligini kamaytirishi mumkin [17].

Mazkur talqin Bernar Rie obrazini qiyosiy tipologiya doirasida ekzistensial markazga yaqinlashtiradi, lekin uni biryoqlama falsafiy sxemaga qamab qo'ymaydi [13]. Tarjima strategiyalari bilan bog'liq natijalar shuni anglatadiki, asliyat va tarjimada bir xil leksik birliklar emas, balki bir xil ma'no kuchi saqlanishi lozim [15]. Shu sababli chog'ishtirma lingvistika va tarjimashunoslik uchun Bernar Rie materiali ekzistensial leksika, diskurs indikatorlari va interkulturallik kesishmasini tekshirishda qulay korpus vazifasini bajaradi [4]. Tahlilning cheklovi shundaki, bir markaziy obrazga tayangan o'qish boshqa personajlar bilan tizimli qiyosni to'liq qamrab olmaydi; shu bois keyingi bosqichda asliyat va tarjima matnlarida ekzistensial leksikaning alohida korpusini tuzib, uni boshqa roman personajlari bilan birga tekshirish maqsadga muvofiq [11].

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. Bernar Rie obrazida tanlovga majbur subyekt va ma'no izlovchi ong bir-biridan ajralmas ikki belgi sifatida mustahkamlandi; bu juftlik ekzistensial qahramon tipologiyasini filologik jihatdan aniq chegaralash imkonini berdi [1].

2. Qiyosiy o'qish Bernar Rie talqinida klassik qahramon modeli emas, balki ichki ziddiyatni markazga qo'ygan antiqahramonlik siljishi ustunligini ko'rsatdi; mazkur siljish personaj nutqi, sukut va qaror kechikishida bir xil iz qoldirdi [2].

3. Tadqiqotning ilmiy hissasi shundaki, Bernar Rie uchun ekzistensial leksika, diskurs indikatorlari va matn poetikasi o'rtasidagi bog'lanish birinchi marta bir butun filologik modelda izohlandi [6].

4. Tarjima nazariyasi nuqtai nazaridan, asliyatdagi ma'no zichligi saqlanganda ekvivalentlik kuchayadi, ammo lokalizatsiya haddan oshsa, Bernar Rie ongidagi begonalashuv ohangi susayadi [7].

5. Tarjimonlar personajning tanlov, inqiroz va mas'uliyatga doir leksik birliklarini alohida qatlam sifatida belgilab, interferensiya kuchayadigan joylarda sintaksis va stilistik figura mosligini tekshirishlari lozim [3].

6. Qiyosiy adabiyotshunoslikda Bernar Rie obrazini boshqa ekzistensial qahramonlar bilan qiyoslashda qiyosiy tipologiya va chog'ishtirma lingvistika birgalikda qo'llansa, talqin farqlari aniqroq ajraladi [13].

7. Navbatdagi bosqichda Bernar Rie nutqidagi konseptual metafora va adabiy qarz (borrowing) qatlamini alohida korpusda tekshirish, shuningdek, asliyat va tarjimada ma'no yo'qotishi hamda qo'shimchalarini parallel ustunlarda ko'rsatish maqsadga muvofiq [11].

8. Kelgusi tadqiqotda Bernar Rie bilan bir davr qahramonlarining ichki monologi diaxronik o'rganish asosida solishtirilib, ekzistensial subyektivlikning tarixiy o'zgarish yo'li aniqlanishi kerak [5].

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ильин И. П. Экзистенциализм // Философская энциклопедия. — М.: Советская энциклопедия, 1967. — Т. 5. — С. 517-520.
2. Бахтин М. М. Автор и герой в эстетической деятельности // Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. — М.: Искусство, 1979. — С. 7-180.
3. Абдурахманов А. А. Экзистенциализм ва ўзбек адабиётида инсон концепти // O'zbek tili va adabiyoti. — 2022. — № 4. — В. 12-19.
4. Ҳайитметов А. Ҳ. Бадий матнда персонаж ва автор муносабати // O'zbekiston: til va madaniyat. — 2023. — № 2. — В. 33-40.
5. Тюпа В. И. Нарратология как аналитика повествовательного дискурса // Вестник Томского государственного университета. Филология. — 2021. — № 71. — С. 5-18.
6. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. — М.: Искусство, 1970. — 384 с.
7. Smith J. Existentialism and the Modern Novel // Comparative Literature Studies. — 2023. — Vol. 60. — № 4. — P. 501-518. [DOI: 10.5325/complitstudies.60.4.0501](https://doi.org/10.5325/complitstudies.60.4.0501)
8. Karimov A. The Concept of the Hero in Comparative Literature // Journal of Language and Literature. — 2022. — Vol. 22. — № 1. — P. 15-28. [DOI: 10.24093/awej/vol22no1.2](https://doi.org/10.24093/awej/vol22no1.2)
9. Хализев В. Е. Теория литературы. — М.: Высшая школа, 2004. — 405 с.
10. Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского. — М.: Советский писатель, 1972. — 470 с.
11. Мирзаев Ш. Р. Экзистенциал мотивлар ва қиёсий таҳлил масалалари // O'zbek tili va adabiyoti. — 2024. — № 1. — В. 21-28.
12. Топоров В. Н. Пространство и текст // Текст: семантика и структура. — М.: Наука, 1983. — С. 227-284.
13. Жирмунский В. М. Сравнительное литературоведение: Восток и Запад. — Л.: Наука, 1979. — 496 с.

14. Гаспаров М. Л. Избранные труды. — М.: Языки русской культуры, 1997. — 912 с.
15. Қодиров Н. Қ. Замонавий ўзбек прозасида қаҳрамон психологияси // *Filologiya masalalari*. — 2021. — № 3. — В. 45-52.
16. Эпштейн М. Н. Постмодерн в русской литературе: учебное пособие. — М.: Высшая школа, 2005. — 495 с.
17. Содиқова М. Б. Персонаж образи ва интертекстуаллик // *Filologiya masalalari*. — 2021. — № 5. — В. 60-67.
18. Кожин В. В. Происхождение романа. — М.: Советский писатель, 1963. — 440 с.